

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته علوم سیاسی

موضوع:

ارزیابی سفرهای استانی دولت نهم و دهم به عنوان سبک مدیریتی نوین

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی اکبر رضایی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر علی اکبر امینی

پژوهشگر:

محمد حسن صالحی مرام

سال تحصیلی:

زمستان ۹۰

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۰/۱۲/۲۰

محمدحسن صالحی مرام دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

تعهذنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانف محمد حسن صالحی مرام دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۷۹۵۳۰۳۷۰۹۹۰ در رشته علوم سیاسی که در تاریخ ۹۰/۱۲/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان ارزیابی سفرهای استانی دولت نهم و دهم به عنوان سبک مدیریتی نوین با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانف بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانف مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

تقدیم به آرمان بزرگ همه انسانها و جوامع، نقطه هم‌رسی تمامی فرهنگها و تمدنها

مصلح موعود

"مهدی(عج)"

و به امید فرارسیدن حکومت و "ولایت" جهانی او برپایه "پاکی، عدالت و صلح"

تقدیر و تشکر

با تشکر فراوان از استاد گرانقدرم **دکتر علی اکبر رضایی** که سمت استاد راهنمای بنده را داشتند و در انجام گام بگام این پژوهش مرا یاری فرمودند. همچنین از **دکتر علی اکبر امینی** که سمت استاد مشاورم را داشتند و با راهنماییهای سودمند خود زمینه را برای انجام این پژوهش مساعد فرمودند و اینجانب را با تذکرات و راهنمایی استعانت فرمودند کمال تشکر و سپاس را دارم.

از پدر و مادر عزیزم که همیشه دعای خیرشان بدرقه راه من بوده است، از همسر مهربانم که راه را برای تحصیلات من هموار کرد و از فرزندانم که صبوری کردند سپاسگذاری می‌نمایم.

در پایان از همه کسانی که در بوجود آوردن این اثر مرا یاری دادند قدردانی می‌نمایم.

اجرکم عندالله

بسمه تعالی دانشکده علوم سیاسی این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشکده تهیه شده است	
نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی	کد واحد : ۱۰۱
کد شناسایی پایان نامه : ۱۰۱۲۰۸۱۲۹۰۱۰۲۵	
عنوان پایان نامه : ارزیابی سفرهای استانی دولت نهم و دهم به عنوان سبک مدیریتی نوین	
نام و نام خانوادگی دانشجو : محمد حسن صالحی مرام شماره دانشجویی : ۷۹۵۳۰۳۷۰۹۹۰ رشته تحصیلی : علوم سیاسی	تاریخ شروع پایان نامه : دوم ۸۱-۸۰ تاریخ اتمام پایان نامه : ۹۰/۱۲/۲۰
استاد راهنما : جناب آقای دکتر علی اکبر رضایی استاد مشاور : جناب آقای دکتر علی اکبر امینی	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>سفرهای استانی دولت نهم و دهم بر پایه عدالت محوری و اجتماع محوری کار خویش را آغاز نمود. آنچه که به عنوان نقطه قابل اتکا و نیز وجه تمایز مدیریت دولت نهم و دهم با دولت های پیشین می باشد، انعطاف پذیری دولت در سطوح مختلف است، به طوری که در دوردست ترین نقطه کشور نیز حضور دولت حتی در خانه شخصی افراد نیز ملموس گردید. در این پارادایم سفرهای استانی به عنوان شکلی نوین از مدیریت معرفی می گردد و افکار عمومی به عنوان معیار سنجش موفقیت و یا عدم موفقیت این نوع از مدیریت دولت قرار می گیرد. بنابراین هدف تحقیق به ارزیابی سفرهای استانی به عنوان سبک مدیریتی نوین اختصاص دارد. در این تحقیق استان های کهگیلویه و بویراحمد، چهار محال و بختیاری، خراسان جنوبی و ایلام قبل از دور چهارم سفر هیئت دولت به این استان ها به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. تعداد نمونه بر اساس فرمول کوکران برای هر استان محاسبه شد و با استفاده از رویکرد تحقیق پیمایشی ضمن ارزیابی سفرهای دور قبلی هیئت دولت انتظارات مردم از سفر دور چهارم و نیز مسائل و مشکلات آنها مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج تحقیق نیز نشان می دهد که مردم استان های ذکر شده سفرهای استانی را در سطح متوسط به بالا ارزیابی کرده اند. همچنین به نظر مردم این چهار استان سفرهای استانی در سطح متوسطی توانسته است مشکلات این استان ها را برطرف نماید. و در شناخت درخواست های مردم این استان ها و ظرفیت های توسعه نیز موفق بوده است. آنچه که می توان به عنوان نتیجه گیری مطرح کرد این است که سفرهای استانی به عنوان یک تجربه جدید و موفق و بی نمونه در سطح دنیا توانسته است الگوی مدیریت نوین در حکمرانی باشد.</p> <p>واژگان کلیدی: مدیریت، مدیریت نوین، حکمرانی، سفرهای استانی</p>	
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشکده مناسب است _ مناسب نیست تاریخ و امضاء	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲.....	مقدمه.....
۳.....	بیان مسأله.....
۶.....	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۷.....	جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق.....
۷.....	اهداف پژوهش.....
۸.....	سئوالات تحقیق.....
۸.....	فرضیات تحقیق.....
۹.....	تعاریف عملیاتی و مفهومی.....
۱۲.....	فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق.....
۱۳.....	مقدمه.....
۱۴.....	مبانی نظری و فلسفه دولتی نوین.....
۱۴.....	مفاهیم بنیادی در مدیریت دولتی نوین.....
۱۵.....	بنیان های مدیریت دولتی نوین.....
۱۷.....	انتقادات به مدیریت دولتی نوین.....
۲۶.....	اداره امور عمومی سنتی و ظهور مدیریت دولتی نوین.....
۲۸.....	تغییرات ایجاد شده در نهضت مدیریت دولتی نوین.....
۳۲.....	حکمرانی خوب و ارتباط آن بامدیریت نوین.....
۳۳.....	حکمرانی خوب و ارتباط آن با حکومت.....
۳۷.....	ویژگی های حکمرانی خوب.....
۳۹.....	نتایج حکمرانی خوب.....
۴۱.....	حکمرانی خوب در سیره امام علی.....

٤٧	تحلیل الگوی حکمرانی خوب در ایران
٤٨	ویژگی های ساختاری دولت ایران
٥٠	ساز و کارهای قانونی تحقق دولت دموکراتیک
٥١	ساز و کارهای قانونی تحقق دولت مشارکتی
٥٥	حکمرانی خوب و مشارکت
٥٨	موانع موجود در مشارکت
٦٧	نقش دولت در ایجاد سرمایه اجتماعی
٧٣	تحقیقات صورت گرفته در زمینه ارتباط توسعه اقتصادی و سرمایه اجتماعی
٧٩	افکار عمومی و افکار سنجی
٨٦	کارکردهای نظرسنجی
٨٨	تاریخچه / سابقه ی موضوع، پیشینه ی تحقیق (مروری بر مطالعات پیشین)
٩٧	فصل سوم: روش شناسی تحقیق
٩٨	مقدمه
٩٨	جامعه آماری و حجم آن
٩٩	برآورد حجم نمونه و روش نمونه گیری
١٠٠	روش جمع آوری داده ها
١٠١	مقوله های پرسشنامه
١٠٣	اعتبار و روایی تحقیق
١٠٦	فنون تجزیه و تحلیل داده ها
١٠٧	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
١٠٨	مقدمه
١٠٨	مشخصات جمعیتی پاسخگویان
١٠٨	سن پاسخگویان
١٠٩	جنسیت

۱۱۰.....	وضع تاهل
۱۱۱.....	شغل
۱۱۳.....	مدرک تحصیلی
۱۱۴.....	شهر محل سکونت
۱۱۶.....	توصیف یافته‌های تحقیق
۱۳۹.....	فصل پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات
۱۴۰.....	مقدمه
۱۴۱.....	فهرست مصوبات سفرهای استانی
۱۴۲.....	ازمون فرضیات
۱۴۳.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۴۵.....	مقایسه تطبیقی مهم‌ترین اولویت‌های توسعه استان‌ها از منظر افکار عمومی
۱۴۶.....	مقایسه راهکارهای توسعه چهار استان از منظر افکار عمومی
۱۴۷.....	پیشنهادات تحقیق
۱۴۸.....	منابع و مأخذ

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲. شکل‌های پاسخ‌گویی قوای سه‌گانه در ایران (مستفاد از قانون اساسی).....	۵۴
جدول ۲-۲. نمرات میانگین کشورهای مختلف در زمینه ابعاد سرمایه اجتماعی (در اواسط دهه ۱۹۹۰).....	۷۱
جدول ۲-۳. مقایسه ابعاد کلیدی سرمایه اجتماعی در مطالعات مختلف.....	۷۲
جدول ۲-۴. مشخصه‌های انواع نظرسنجی.....	۸۷
جدول ۳-۱. تعداد جمعیت بالای ۱۵ سال استان‌های مورد مطالعه.....	۹۸
جدول ۳-۲. تعداد نمونه به تفکیک استان‌ها.....	۱۰۰
جدول ۳-۳. مقوله‌های پرسشنامه.....	۱۰۲
جدول ۳-۴. شماره سوالات و مشخصه‌ها در پرسشنامه.....	۱۰۳
جدول ۳-۵. آماره‌ای مربوط به پایایی سازه موفقیت دولت در حل مشکلات.....	۱۰۵
جدول ۳-۶. آماره‌ای مربوط به پایایی سازه ارزیابی عملکرد نهادها.....	۱۰۶
جدول شماره ۴-۱. میانگین و دامنه سن.....	۱۰۹
جدول شماره ۴-۲. توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب «جنسیت».....	۱۰۹
جدول شماره ۴-۳. توزیع پاسخگویان بر حسب «وضع تأهل».....	۱۱۱
جدول شماره ۴-۴. توزیع پاسخگویان بر حسب «شغل».....	۱۱۲
جدول شماره ۴-۵. توزیع پاسخگویان بر حسب «تحصیلات».....	۱۱۴
جدول شماره ۴-۶. توزیع پاسخگویان بر حسب «شهر محل سکونت».....	۱۱۵
جدول شماره ۴-۷. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «سفرهای قبلی هیئت دولت را به استان خود چگونه ارزیابی می‌کنید؟».....	۱۱۶
جدول شماره ۴-۸. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال سفرهای استانی قبلی هیئت دولت به استان ایلام، تا چه حد توانسته به حل مشکلات استان کمک کند؟».....	۱۱۸
جدول شماره ۴-۹. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «چند درصد از مصوبات قبلی هیئت دولت در استان شما محقق شده است؟».....	۱۱۹
جدول شماره ۴-۱۰. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «طرح‌های تصویب شده هیأت دولت تا چه اند از هم‌مطابق با نیازمندی‌های استان می‌باشد؟».....	۱۲۰

جدول ۴-۱۱. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال « رسانه‌های استانی و محلی تا چه اندازه شما را از کم و کیف مصوبات سفرهای استانی مطلع کرده اند»..... ۱۲۱

جدول شماره ۴-۱۲. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «تخصیص عادلانه منابع به تمامی مناطق استان»..... ۱۲۲

جدول شماره ۴-۱۳. توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان ایلام»..... ۱۲۳

جدول شماره ۴-۱۴. توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان کهگیلویه»..... ۱۲۴

جدول شماره ۴-۱۵. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «رضایت از نهادها»..... ۱۲۵

جدول شماره ۴-۱۶. توزیع پاسخگویان بر حسب سؤال «رضایت از نهادها»..... ۱۲۶

جدول شماره ۴-۱۷. توزیع درصدی پاسخگویان استان ایلام بر حسب «اولویت اول» سفر دور چهارم..... ۱۲۹

جدول شماره ۴-۱۸. توزیع درصدی پاسخگویان استان ایلام بر حسب «اولویت دوم» سفر دور چهارم..... ۱۳۰

جدول شماره ۴-۱۹. توزیع درصدی پاسخگویان استان ایلام بر حسب «اولویت سوم» سفر دور چهارم..... ۱۳۱

جدول شماره ۴-۲۰. توزیع درصدی پاسخگویان استان کهگیلویه و بویراحمد بر حسب «اولویت اول» سفر دور چهارم..... ۱۳۲

جدول شماره ۴-۲۱. توزیع درصدی پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد بر حسب «اولویت دوم» سفر دور چهارم..... ۱۳۳

جدول شماره ۴-۲۲. توزیع درصدی پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد بر حسب «اولویت سوم» سفر دور چهارم..... ۱۳۴

جدول شماره ۴-۲۳. توزیع درصدی پاسخگویان استان ایلام بر حسب «اولویت سوم» سفر دور چهارم..... ۱۳۵

جدول شماره ۴-۲۴. توزیع درصدی پاسخگویان استان چهار محال و بختیاری بر حسب "اولویت‌های آنها برای توسعه استان"..... ۱۳۶

جدول شماره ۴-۲۵. توزیع درصدی پاسخگویان استان خراسان جنوبی بر حسب "اولویت‌های آنها برای توسعه استان"..... ۱۳۶

جدول شماره ۴-۲۶. توزیع درصدی پاسخگویان استان کهگیلویه و بویراحمد برحسب "اولویت های آنها برای توسعه استان".....۱۳۷

جدول شماره ۴-۲۷. توزیع پاسخگویان برحسب "مهم ترین مشکل استان".....۱۳۸

جدول شماره ۵-۱. تعداد مصوبات سفرهای استانی در استانهای مورد بررسی.....۱۴۱

جدول شماره ۵-۲. میانگین درصد پیشرفت مالی و اجرایی مصوبات در استان های مورد بررسی.....۱۴۱

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار شماره (۲-۱) - روند مطالعاتی سرمایه اجتماعی در ۱۵ سال (از سال ۱۳۸۵-۲۰۰۰).....	۷۰
نمودار شماره (۴-۱) - توزیع پاسخگویان برحسب «جنسیت».....	۱۱۰
نمودار شماره (۴-۲) - توزیع پاسخگویان برحسب «وضع تأهل».....	۱۱۱
نمودار شماره (۴-۳) - توزیع پاسخگویان برحسب «شغل».....	۱۱۳
نمودار شماره (۴-۴) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «سفرهای قبلی هیئت دولت را به استان خود چگونه ارزیابی می کنید؟».....	۱۱۷
نمودار شماره (۴-۵) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «سفرهای استانی قبلی هیئت دولت به استان شما، تا چه حد توانسته به حل مشکلات استان کمک کند؟».....	۱۱۸
نمودار شماره (۴-۶) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «چند درصد از مصوبات قبلی هیئت دولت در استان شما محقق شده است؟».....	۱۲۰
نمودار شماره (۴-۷) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «سفرهای قبلی هیئت دولت را به استان خود چگونه ارزیابی می کنید؟».....	۱۲۱
نمودار شماره (۴-۸) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «رسانه‌های استانی و محلی تا چه اندازه شما را از کم و کیف مصوبات سفرهای استانی مطلع کرده اند؟».....	۱۲۲
نمودار شماره (۴-۹) - توزیع پاسخگویان برحسب سؤال «رسانه‌های استانی و محلی تا چه اندازه شما را از کم و کیف مصوبات سفرهای استانی مطلع کرده اند؟».....	۱۲۳
نمودار شماره (۴-۱۰) - توزیع درصدی پاسخگویان برحسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان ایلام».....	۱۲۴
نمودار شماره (۴-۱۱) - توزیع درصدی پاسخگویان برحسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان کهگیلویه و بویراحمد».....	۱۲۵
نمودار شماره (۴-۱۲) - توزیع درصدی پاسخگویان برحسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان چهارمحال بختیاری».....	۱۲۶
نمودار شماره (۴-۱۳) - توزیع درصدی پاسخگویان برحسب سؤال «میزان رضایت از عملکرد نهادها در استان خراسان جنوبی».....	۱۲۷

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۴۸.....	شکل ۱-۲ ویژگی‌های ساختاری دولت ایران.....
۷۰.....	شکل ۲-۲ چارچوب سنجش سرمایه اجتماعی در مطالعه پیمایش جهانی.....

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ با محوریت شعار "استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی" با خود تغییرات زیادی در زمینه سیاست‌های اتخاذ شده توسط دولت در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی جامعه ایرانی داشت. اگر چه روش سیاست‌گذاری چندان تغییری نکرد و روند سیاست-گذاری همچنان از بالا به پایین باقی ماند اما محتوای سیاست‌گذاری‌ها به‌ویژه در حوزه شیوه مدیریت اقتصادی و فرهنگی دچار دگرگونی‌های اساسی شد. در دوره پهلوی باستان‌گرایی، توجه بر ناسیونالیسم ایرانی و تبلیغ ارزش‌های مربوط به سیاست مدرنیزاسیون شاه، محور کار بود ولی در جمهوری اسلامی، تأکید بر ارزش‌های دینی و اسلامی‌سازی محیط اجتماعی به عنوان مهم‌ترین عنصر تعیین‌کننده جهت‌گیری سیاست‌های دولت مبدل شد (ربیعی، ۱۳۸۵، ۱۲۴).

قانون اساسی جمهوری اسلامی به‌صراحت دولت را موظف می‌کند که جهت "ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی"، "طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب، توسعه و تحکیم برادری اسلامی و عدالت عمومی بین همه مردم" و "تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلامی" همه امکانات خود را به کار برد (قانون اساسی، اصل سوم).

به‌نظر می‌رسد که در سال‌های اخیر تغییرات اجتماعی پدیدآمده در جامعه سیاست‌گذاری‌های اقتصادی- فرهنگی دولت را با نوساناتی روبرو ساخته است. به‌طوری‌که در دولت‌های مختلف شاهد جهت‌گیری متفاوت در اصول مدیریت کشور هستیم.

از دهه ۱۹۹۰ الگوی جدیدی از مدیریت دولتی تحت عناوینی چون: مدیریت‌گرایی، مدیریت دولتی نوین، مدیریت دولتی مبتنی بر بازار، پارادایم فرا بوروکراتیک، بازآفرینی دولت یا دولت کارآفرین می‌نامند. این تغییر و تبدیل، یک تجدیدنظر ساده یا یک تفسیر جزئی در شیوه مدیریت نیست. بلکه تغییری همه‌جانبه در نقش مدیریت جامعه و رابطه بین دولت و شهروندان است (همان، ۱۲۷).

این تحولات، شکل خشک، سلسله‌مراتبی و بوروکراتیک مدیریت دولتی را به نوعی مدیریت دولتی منعطف و مبتنی بر بازار تبدیل نمود. مدیریت دولتی جدید بر:

عدالت اجتماعی تأکید دارد.

ارباب رجوع محور است.

همچنین بر بوروکراسی‌زدایی، تصمیم‌گیری دموکراتیک و عدم تمرکزگرایی در برخی از فرآیندهای اداری تأکید می‌کند.

سفرهای استانی دولت نهم و دهم بر پایه عدالت محوری و اجتماع محوری کار خویش را آغاز نمود. آنچه که به عنوان نقطه قابل اتکا و نیز وجه تمایز مدیریت دولت نهم و دهم با دولت‌های پیشین می‌باشد، انعطاف‌پذیری دولت در سطوح مختلف است، به طوری که در دوردست‌ترین نقطه کشور نیز حضور دولت حتی در خانه شخصی افراد نیز ملموس گردید. درحالی که در دولت‌های پیشین، دولت یک امر دور از دسترس پنداشته می‌شد. اگر خصلت‌هایی که برای سفرهای استانی دولت نهم و دهم ذکر گردید را به عنوان اصول بنیادین مدیریت جدید این دولت در نظر بگیریم، افکار عمومی مردم به عنوان نقطه اتصال این اصول مطرح می‌شود. زیرا در مدیریت اجتماع محور این افکار عمومی است که نیازها، اولویت‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها را تعیین می‌کند و مدیریت با اتکا به جوامع محلی دست به توسعه می‌زند. بنابراین در این تحقیق سعی خواهد شد با ارزیابی سفرهای استانی از دید افکار عمومی، بتوانیم نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای این سبک مدیریتی را توضیح-دهیم.

بیان مسأله

دیدگاه‌ها و نظریه‌های توسعه از هنگام ظهور پس از جنگ جهانی دوم تا زمان حاضر، در برخورد با واقعیت تحول یافته‌اند. تا اواخر دهه ۱۹۷۰ بیشتر نظریه‌پردازان توسعه در کشورهای توسعه‌یافته برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی مانند بازسازی خرابی‌های جنگ و رونق اقتصاد به "دولت بزرگ" اعتقاد داشتند. در کشورهای در حال توسعه نیز اعتقاد بر این بود که بخش خصوصی از قدرت و توان لازم برای «بسیج توسعه» برخوردار نیست پس دولت باید از طریق شرکت‌های دولتی، منابع لازم را تجهیز نماید. «مکتب نوسازی» ابزار نظری چنین سیاستی را در کشورهای مذکور فراهم می‌کرد. کارآیی اندک، زیان دهی، تورم نیروی کار و نبود انعطاف‌پذیری لازم در شرکت‌های دولتی و

فشارهای سیاسی در اواخر دهه هفتاد میلادی سبب شد تا دیدگاه‌های طرفداران اقتصاد بازار (مکتب شیکاگو یا نئولیبرال‌ها) مورد توجه قرارگیرد. آن‌ها «خصوصی سازی» را یک غایت و کمال مطلوب دانسته و خواهان کاهش سهم دولت در تولید ناخالص داخلی و محدود کردن نقش دولت در اقتصاد بودند.

آن‌ها بر این نظر بودند که بازارها مهم‌ترین نتایج را به‌بارمی‌آورند و قیمت‌ها بهترین تخصیص دهنده منابع هستند. این دیدگاه در ابتدای دهه نود تحت عنوان «اجماع واشنگتن» به شدت گسترش یافت و بنابراین هرگونه دخالت دولت در آنچه بازارها به‌وجودمی‌آورند، ضد تولید تلقی شد و نگاه به دولت «عامل توسعه» به جدی‌ترین «مانع توسعه» تغییر یافت. اما از اواخر دهه نود موج تازه‌ای از نظریات و رویکردها آغاز شد که تحت عنوان «اجماع پس‌واشنگتن» از آن یاد می‌شود. در این نگرش جدید به توسعه، بر خلاف نگاه و هدف اجماع واشنگتن که توسعه را فقط رشد اقتصادی می‌دانست، توسعه پایدار، مساوات طلبانه و مردم سالار به عنوان اهداف توسعه قلمداد گردید و بر «حکمرانی خوب» تأکید شد (روی و تیسدل، ۱۹۹۸). با تقسیم بندی زمانی، می‌توان شعار دوره اول را "دولت موتور توسعه" شعار دوره دوم را "دولت کوچک" و شعار دوره سوم را «حکمرانی خوب» به معنای اعمال قدرت اقتصادی، سیاسی و اداری بر اساس «قانون، پاسخگویی و اثربخشی» دانست. بنابراین در نگاه «حکمرانی خوب» بر خلاف اجماع واشنگتن، هدف فقط افزایش تولید ناخالص داخلی نیست بلکه به افزایش استانداردهای زندگی شامل آموزش، بهداشت، درمان بهتر، حمایت از منابع طبیعی، حفظ محیط سالم، توسعه مساوات طلبانه و توسعه مردم سالارانه نیز توجه می‌شود. هدف آن است که شهروندان بتوانند به شیوه‌های مختلف در تصمیم‌گیری در اموری که بر زندگی‌شان تأثیرمی‌گذارد، مشارکت داشته‌باشند (لیون، ۲۰۰۰). هر چند تحقق این اهداف به صورت هم‌زمان بسیار مشکل است اما امروزه در حوزه مطالعات توسعه این اهداف به صورت مکمل در نظر گرفته می‌شود (ویز، ۲۰۰۰).

اندیشه حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب، تسلط بر محیط و کاهش عدم اطمینان، بنیان شکل‌گیری علوم، تلاش انسان‌ها، جوامع و نظام‌های سیاسی در طول تاریخ بوده است. همان‌طور که «فرد ریگز» دانشمند مشهور توسعه بیان داشته است وضعیت مطلوب در نگاه انسان‌ها و نظام‌های سیاسی بسیار متنوع و گسترده است. اهداف توسعه چندگانه‌اند، این اهداف نه تنها با ارتقاء سطح تولید و

مصرف سرو کار دارد، بلکه دغدغه آزادی، عدالت، امنیت و یکپارچگی انسان‌ها را نیز دارد. در این معنا توسعه به گونه‌ای اجتناب‌ناپذیر « ارزش مدار » است. اما لزوماً از میان ارزش‌ها، اولویتی را تعیین نمی‌کند. امکان‌دارد در طی دوره‌ای بر اهداف آزادی و مساوات تأکید شود و زمانی دیگر افزایش دامنه تولید و کاستن از فقر اولویت یابد (Riggs, 1970:27). اگر توسعه را افزایش انتخاب‌های آگاهانه و تصرف فزاینده محیط تعریف نماییم، آنگاه از برابر ساختن آن به تنهایی با رشد اقتصادی یا آزادی، یا عدالت اجتناب‌ناپذیر می‌نماییم. توسعه می‌تواند شامل قابلیت انتخاب‌کردن یا نکردن افزایش خروجی‌ها، افزایش یافتن یا نیافتن سطح درآمد سرانه، هدایت قابلیت‌ها به سوی توزیع عادلانه‌تر یا به سوی ارزش‌های زیبایی‌شناسی یا به سوی انواع مختلفی از خروجی‌هایی باشد که از نظر کیفی و کمی متفاوت‌اند به علاوه همان‌گونه که در تعریف، اهداف و ابعاد توسعه نگرش‌ها و جهان‌بینی‌های متفاوت وجود دارد در شیوه‌های دستیابی به آن نیز این گوناگونی قابل‌مشاهده است. هر نظام سیاسی بر پایه جهان‌بینی و بنیان‌های فلسفی و ایدئولوژیک خود و در بهترین حالت با توجه به بستر تاریخی جامعه، مسیر خاصی را برای توسعه انتخاب می‌نماید.

هم‌اکنون پس از فراز و نشیب‌های پیاپی در سیر تحول اندیشه توسعه، نظریه حکمرانی یعنی نحوه اداره کشور، شیوه تصمیم‌گیری و چگونگی تعامل بین دولت و مردم و در نهایت نظریه حکمرانی خوب به‌عنوان بنیان توسعه، پدیدارگشته است. این نظریه به دنبال یافتن ویژگی‌ها و پیش‌نیازهای توسعه است و بیش از هر عامل دیگری بر تحول نهادها و ساختارهای درونی و قوانین رسمی و غیر-رسمی جوامع برای دست‌یافتن به آن تأکید می‌ورزد. نخستین گزاره در نظریه حکمرانی این است که تنها مردم یک کشور می‌توانند برای توسعه نسخه بنویسند و هیچ تجویزی بدون در نظر گرفتن شرایط بومی، تاریخی و اجتماعی جامعه مفید نخواهد بود.

بسیاری از شاخص‌ها و ویژگی‌های حکمرانی خوب با اصول و مبانی دین ما علاوه بر اینکه در تضاد نیست بلکه هم راستایی نیز دارد و اگر با اصول، فرهنگ و ارزش‌های دینی و ملی خود تطبیق دهیم الگوی مناسبی برای سنجش چگونگی حکمرانی است ولی باید توجه داشت که ایجاد و استقرار حکمرانی خوب در یک جامعه به شکل برون‌زا نمی‌تواند مفید باشد، مخصوصاً در شرایطی که بسترهای ایدئولوژیک، فرهنگی و زیرساخت‌های لازم فراهم نباشد چرا که توجه و اقدام به ارزش‌ها

و هنجارهای جوامع از جمله شروط تحقق حکمرانی خوب است و شاخص اقدام به ارزش‌ها باب دیگری در حکمرانی خوب می‌گشاید و بر این اصل تأکید می‌کند که بسترهای فرهنگ و ارزش موجود در هر جامعه ضرورت‌های رفتاری خاص را به دنبال دارد.

به نظر می‌رسد دولت نهم و دهم نیز برنامه‌های توسعه‌ای و نیز الگوی مدیریتی خود را بر مبنای به-کارگیری فعالانه مردم، نهادهای مدنی و بخش خصوصی بنیان نهاده و بر این اساس پاسخ‌گویی، ارتباط نزدیک با مردم، شفافیت را اساس کار خود پایه‌گذاری کرده‌است. در این میان بدون تردید سفرهای استانی دولت، فصل نوینی از مدیریت سیاسی و حکومتی نظام جمهوری اسلامی است که ضمن برهم‌زدن بوروکراسی‌های خشک دولتی و فرهنگ رسمی دولت و نیز تمرکززدایی از پایتخت، فاصله فرهنگ سیاسی دولت و جامعه را به هم نزدیک کرده و از سوی دیگر زمینه گسترش عدالت اجتماعی را مهیا نموده‌است. بنابراین سؤال اساسی که تحقیق حاضر در صدد پاسخ‌گویی به آن است به این شکل مطرح می‌شود که آیا طرح سفرهای استانی سبک موفق‌تری در مدیریت نوین بوده است یا خیر؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

عصر ما پر از تغییر و تحول شتابنده و دور از انتظار است؛ انقلاب اطلاعات، نوسانات بازارهای بزرگ سرمایه، نوسانات سیاسی قدرت‌های بزرگ، مسائل بین‌المللی و دعوی قدرت کشورهای بزرگ و... در این زمانه دیگر جایی برای شیوه‌های سنتی اداره و مدیریت وجود ندارد.

بدیهی است که مدیریت تمام مسائل جامعه و نیز ایجاد ظرفیت‌های توسعه در کشور ایران به دست مدیریت توانمند و مطلوب امکان‌پذیر است. یکی از روش‌های مطرح در این زمینه حکمرانی خوب است. بر پایه اصول و اهداف حاکم بر حکمرانی خوب دولت‌ها به تنهایی قادر به پاسخگویی نیازهای جدید نیستند و ضروری است با افزایش انعطاف و قابلیت‌های خود از طریق جذب نیروی-های فعال در نهادهای عمومی و درگیر نمودن شهروندان در مراحل تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری به عنوان ذی‌نفعان اصلی، توان پاسخگویی به نیازهای جدید را افزایش دهند. به‌طور کلی این الگوی جدید از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های جامعه در بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی و نیز با